

•
• Podľa rozdeľovníka
•

Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Trnava
OcÚŽI-2024/066/0508	OU-TT-PLO-2024/038942-008	Ing. Daniela Behúlová	21. 11. 2024

Vec

Odborné stanovisko pôdnej služby o vykonaní kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v k.ú. Žilkovce
- uloženie opatrení

Okresný úrad Trnava, pozemkový a lesný odbor ako príslušný správny orgán ochrany poľnohospodárskej pôdy podľa § 5 ods. 4 písm. n) zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov a § 23 písm. a) a i) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 220/204 Z. z. v znení neskorších predpisov“), na podklade návrhu pôdnej služby – Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy, odbor pôdnej služby, pracovisko Bratislava (ďalej len „Pôdna služba“) vo veci poškodenia poľnohospodárskej pôdy eróziou uložil rozhodnutím, vydaným pod č. konania OU-TT-PLO-2021/012839-009 zo dňa 30.08.2021 na pozemky v k.ú. Žilkovce v rizikových lokalitách:

1. Brehy kanálu „Manivier“
2. Križovatka ciest II/504 a III/1311
3. Svahovité plochy v juhovýchodnej časti obce Žilkovce nad rodinnými domami a záhradami

vlastníkom a užívateľom poľnohospodárskej pôdy povinnosť vykonávať trvalú a účinnú protieróznu ochranu poľnohospodárskej pôdy používaním ochranných agrotechnických opatrení, ktoré sú navrhnuté Pôdnou službou v závislosti od stupňa eróznej ohrozenosti poľnohospodárskej pôdy.

Na základe podanej žiadosti Obce Žilkovce zo dňa 17.06.2024 vo veci vykonania kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v k.ú. Žilkovce v zmysle vydaného rozhodnutia o uložení opatrení na ochranu poľnohospodárskej pôdy pred eróziou podľa § 5 ods. 3 zákona č. 220/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov bolo vykonané terénne šetrenie dňa 25.07.2024 za účasti subjektov, užívajúcich poľnohospodárske pozemky v predmetných lokalitách, starostu obce, pracovníkov Pôdnej služby a okresného úradu. Ohliadka bola vykonaná v dvoch problematických lokalitách a to v lokalite 2. Križovatka ciest II/504 a III/1311 a v lokalite 3. Svahovité plochy v juhovýchodnej časti obce Žilkovce nad rodinnými domami a záhradami. V dôsledku intenzívnych zrážok v roku 2024 dochádzalo v týchto lokalitách k vzniku erózie poľnohospodárskej pôdy vzhľadom na konkrétne podmienky lokality.

Z vykonaného miestneho šetrenia Pôdna služba v rámci odborného dohľadu vypracovala „Odborné stanovisko pôdnej služby o vykonaní kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v k.ú. Žilkovce pod č. 2684/2024-0105, č.z. 5051/2024 zo dňa 10.10.2024“, ktoré je prílohou č. 1 k tomu stanovisku.

Z odborného stanoviska Pôdnej služby zo dňa 10.10.2024 vyplýva nasledovné:

Lokalita 2. Križovatka ciest II/504 a III/1311

Na svahoch dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 boli v čase terénnej ohliadky pestované sadenice ovocných drevín konvenčným spôsobom (konvenčná orba, plečkovanie a udržiavanie medziriadkových priestorov bez rastlinného krytu alebo vrstvy rastlinných zvyškov). Hoci majú svahy malý sklon, ich dĺžka je veľká, takže dochádza k výraznému odtoku a opakujúcim sa prípadom ryhovej erózie. Veľká príspevková plocha dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 spôsobuje akumulácie zrážok v jej podsvahovej časti, kde sa nachádza plytká depresia, zvažujúca sa k ceste. V tejto depresii bol vytvorený zasakovací pás v minimálnej šírke, ktorý tiahne pozdĺž cesty III/1311.

Podľa vyjadrenia Ing. Danišku ako aj na základe fotodokumentácie, vyhotovenej Ing. Daniškom počas erózných udalostí v roku 2024 predchádzajúcich ohliadke, vykonanej Pôdnou službou bolo zistené, že sa na svahoch zbiehajúcich sa do tejto preliačiny vyskytla výrazná ryhová erózia a došlo k zaplaveniu cesty III/1311 vodou a kalom, ktoré majú schopnosť za určitých podmienok pretiecť za hranice dielu pôdneho bloku. Hoci sa za hranicou dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 nachádza nespevnená odvodňovacia priekopa, slúžiaca na zasakovanie príp. odvádzanie povrchovej vody z cestnej komunikácie, nestačila na množstvo zrážkovej vody, sústreďujúcej sa v preliačine a pretekajúcej do nej (obr. 8). Došlo aj k zapchatiu priepustu pod cestou do Jaslovských Bohuníc, čo tiež prispelo k zaplaveniu uvedenej cesty. Počas terénnej ohliadky sa okrem pozorovaných erózných procesov na predmetnom území zistilo aj nedodržiavanie dvoch protieróznych opatrení, navrhnutých v roku 2021:

- pôdny blok Leopoldov 6002/1 nebol rozdelený na menšie pozemky,
- boli na ňom pestované sadenice ovocných stromov konvenčným spôsobom bez uplatnenia protieróznej agrotechniky. Sadenice ovocných stromov si vyžadujú značný rozstup medzi riadkami, takže z hľadiska erózie pôsobia ako širokoriadková plodina s nízkou protieróznou účinnosťou.

Pre lokalitu sú navrhnuté nasledovné opatrenia:

A. Vzhľadom na súčasné využitie dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 na pestovanie sadeníc ovocných stromov, ktoré sa vykonáva konvenčnou orbou po spádnicu by rozdelenie pozemku nemalo žiadnu účinnosť. Rozdelenie pozemku pozdĺžnym smerom nie je vhodné, lebo v tomto smere je pozemok už v súčasnosti dosť úzky a jeho pozdĺžna os je rovnobežná s chrbátom pahorka, zaberajúcim strednú časť pozemku. Rozdelenie priečnym smerom by nemalo účinnosť preto, že riadky plodiny sú orientované priečnym smerom. Navrhujeme preto uskutočniť zmenu smeru agrotechniky a zriadiť dva dodatočné zasakovacie pásy, ale až v ďalšom pestovateľskom cykle. Sadenice ovocných stromov sú viacročnou plodinou, takže súčasný pestovateľský cyklus treba nechať dobehnúť do konca. Smer agrotechniky treba zmeniť na vrstevnicový. Priečne rozdelenie pozemku nie je potrebné. Stačí vytvoriť dva 12 m široké zatrávnené zasakovacie pásy, ktoré musia mať takú polohu, aby rozdelili svahy zbiehajúce sa do preliačiny tak, aby prestalo dochádzať k sústreďovaniu odtokovej vody a kalu v preliačine pri ceste. Pritom zasakovacie pásy nemusia prechádzať celým pozemkom, stačí keď budú zasahovať do takej vzdialenosti, do akej siahajú svahy preliačiny. Takéto zatrávnené pásy pokiaľ budú udržiavané kosbou tak, aby nezarastali vysokou burinou a náletovými drevinami, nemali by prekážať súvislému vykonávaniu agrotechnických úkonov na celom pozemku.

B. Vzhľadom na to, že odtok vôd z pozemku a nánosy kalu ohrozujú cestu a narušajú plynulosť a bezpečnosť premávky je potrebné poistiť protieróznou ochranu aj technickými opatreniami. Popri hranici preliačiny treba navštíť jednoduchú protieróznou hrádzu (cca 1 m vysokú a pri základni 1,5 m širokú), ktorá bude po samovoľnom zatrávnení, prípadne osiatí trávou alebo osadením krovinami bude zabezpečovať, že voda a kal sa nedostanú na cestu v prípade, ak agrotechnické opatrenia na pozemku nebudú pri extrémnych privalových dažďoch dostatočne účinné (obr. 9).

C. Posledným opatrením by mala byť starostlivosť o ochranu cesty pred povrchovým odtokom. Jedná sa o vyčistenie a pravidelnú údržbu priekopy popri ceste ako aj priepustu pod cestou ktorý má slúžiť na odvádzanie odtokových vôd. Priekopa je zarastená vysokým trávny a burinovým porastom, čo v súčasnosti spomaľuje až znemožňuje odtok vôd (obr. 10) a dochádza aj k zanášaniam a upchávaniu priepustu pod cestou. Ktorý má bohužiaľ veľmi malý priemer (obr. 11). Takéto opatrenia patria k

nevyhnutnej údržbe ciest a nemožno ich ignorovať, pretože úplné odstránenie povrchového odtoku jednoducho nie je možné. Aj v prípade optimálnej agrotechniky existuje vysoká pravdepodobnosť občasných prívalových dažďov extrémnej intenzity, ktoré môžu spôsobiť značný povrchový odtok.

Lokalita č. 3 Svahovité plochy v juhovýchodnej časti obce Žlkovce nad rodinnými domami a záhradami - plochy dielov pôdnych blokov Leopoldov 6002/1 a 6102/1.

Ohliadka nezistila výraznejšie erózne procesy na týchto pozemkoch. Porast bezorbovej repy tvoriaci pás pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 celkom dobre bráni rozvíjaniu sústredeného odtoku a prieniku vôd do líniových depresí a ďalej do intravilánu. Podľa vyjadrení pána Ing. Danišku v spodnej časti pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 však dochádza k odtoku a erózií a na dne depresie je porast repy na jar zamokrený a usadzujú sa tma nánosy (obr. 16). Avšak počas ohliadky neboli pozorované žiadne stopy odtoku a erózných foriem na svahoch popri intraviláne obce. Na svahoch periglaciálnych úvalín boli v strnisku po hustosiatej obilnine zistené ojedinelé prejavy počiatočného štádia ryhovej erózie, avšak boli to lokálne prejavy neohrozujúce intravilán obce. Napriek tomu, že sa v súčasnosti nezistila výraznejšia erózia ani škody, spôsobené odtokom, eróziou a nánosmi kalov, je potrebné konštatovať, že nie všetky protierózne opatrenia boli dodržané:

- zasakovacie pásy majú byť tvorené vždy len trávnyimi či d'atelinovými porastmi alebo lucernou a je vhodné udržiavať ich kosením, aby sa nestali semenišťom vysokovzrastlých burín ako je bodliak, pichliach roľný atď.,

- pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 mal byť zasakovací pás, ktorý tam chýba. Argumentom užívateľa pôdy bolo, že pás repy pestovanej bezorbovým spôsobom plní funkciu zasakovacieho pásu. To je čiastočne pravda, takýto porast môže plniť funkciu pokiaľ zrážky neprekonajú určitú intenzitu a úhrn, ale pri extrémnych zrážkových udalostiach je takýto porast nedostatočný.

- dná obidvoch periglaciálnych úvalín majú byť osiate zatrávených zasakovacím pásom (24 m širokým), avšak nie sú takto ošetrené. Namiesto zasakovacieho pásu na dnách depresí je tu úhor ponechaný na jednom svahu, avšak dno úvaliny a opačný breh sú osiate hustosiatou obilninou. To však nie je vhodné riešenie.

Pre lokalitu sú navrhnuté nasledovné opatrenia:

Treba trvať na vytvorení protieróznych opatrení v plnom rozsahu tak, ako bolo navrhnuté, čiže na zriadení zasakovacích pásov pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 ako aj na dnách oboch úvalín (obr. 9). na svahoch úvalín je možné pestovanie hustosiatych plodín (obilnín a repky) a nie je potrebné nechávať na nich úhory.

Na základe uvedeného, pre obmedzenie erózných procesov v zmysle § 5 ods. 2 zákona č. 220/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov Okresný úrad Trnava, pozemkový a lesný odbor

u k l a d á

povinnosť pre každodobého vlastníka resp. užívateľa v rizikových lokalitách v k.ú. Žlkovce dôsledne aplikovať a dodržiavať preventívne protierózne opatrenia, navrhnuté Pôdnou službou v odbornom stanovisku, vydanom pod č. 2684/2024-0105, č.z. 5051/2024 zo dňa 10.10.2024 v plnom rozsahu.

Podľa ustanovenia § 3 zákona č. 220/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov zodpovedný za ochranu a starostlivosť o poľnohospodársku pôdu je vlastník poľnohospodárskej pôdy, správca poľnohospodárskej pôdy, prípadne nájomca, ako užívateľ poľnohospodárskej pôdy.

V zmysle § 4 ods. 2 zákona č. 220/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov, ak Pôdna služba zistí hrozbu poškodenia alebo poškodenie, či degradáciu poľnohospodárskej pôdy na jej návrh okresný úrad uloží vlastníčkovi alebo

užívateľovi vykonať opatrenia na ochranu pred jej poškodením a ďalšou degradáciou alebo opatrenia na odstránenie nežiadúceho stavu.

V zmysle § 5 ods. 2 zákona č. 220/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov vlastník alebo užívateľ je povinný vykonávať trvalú a účinnú protieróznú ochranu poľnohospodárskej pôdy vykonávaním ochranných agrotechnických opatrení podľa stupňa erózie poľnohospodárskej pôdy. Ak pôdna služba zistí hrozbu poškodenia poľnohospodárskej pôdy alebo priamo poškodenie poľnohospodárskej pôdy a nečinnosť vlastníka alebo užívateľa poľnohospodárskej pôdy, spracuje návrh na odstránenie nežiadúceho stavu na poľnohospodárskej pôde.

Okresný úrad Trnava, pozemkový a lesný odbor upozorňuje na dôsledné aplikovanie a dodržiavanie preventívnych protieróznych opatrení pre každodobého vlastníka a užívateľa predmetných poľnohospodárskych pozemkov.

Podľa § 24 zákona č. 220/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov odborný dohľad a kontrolu nad vykonávanými opatreniami vykoná Okresný úrad v Trnave, pozemkový a lesný odbor v spolupráci s Pôdnou službou, ktorá je zodpovedná za odbornú činnosť pre oblasť ochrany poľnohospodárskej pôdy v termíne do 31.12.2025.

Rozhodnutie Okresného úradu v Trnave, pozemkového a lesného pod konania č. OU-TT-PLO-2021/0012839-009 zo dňa 30.08.2021 nie je týmto stanoviskom dotknuté.

Navrhované opatrenia sú uvedené v Prílohe č. 1 - „Odborné stanovisko Pôdnej služby o vykonaní kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v kat. území Žilkovce“, ktoré je súčasťou tohto oznámenia.

Toto oznámenie má povahu verejnej vyhlášky podľa § 26 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov a bude vyvesené na úradnej tabuli na Okresnom úrade v Trnave, pozemkovom a lesnom odbore, Vajanského 22, Trnava; na internetovej stránke pozemkového a lesného odboru Okresného úradu v Trnave <http://www.minv.sk/?ochrana-pohospodárskej-pody-4> a na úradnej tabuli príslušnej obce v lehote 15 dní. Posledný deň vyvesenia tohto oznámenia sa považuje za deň doručenia.

Prílohy:

Príloha č. 1 – Odborné stanovisko pôdnej služby o vykonaní kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v k.ú. Žilkovce pod č. 2684/2024-0105, č.z. 5051/2024 zo dňa 10.10.2024

Potvrdenie vyvesenia a zvesenia vyhlášky – Okresný úrad Trnava, PLO

Vyvesené dňa: _____ Zvesené dňa: _____

Pečiatka, podpis: _____

Potvrdenie vyvesenia a zvesenia vyhlášky – Obec Žilkovce

Vyvesené dňa: _____ Zvesené dňa: _____

Pečiatka, podpis: _____

Na vedomie

Národné poľnohospodárske a potravinové centrum, Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy, Trenčianska 55, Bratislava

Ing. Pavol Trokan
vedúci odboru

Informatívna poznámka - tento dokument bol vytvorený elektronicky

Rozdeľovník k číslu OU-TT-PLO-2024/038942-008

Obec Žlkovce, Žlkovce 158, 920 42 Žlkovce
PLANTEX, s.r.o., Veselé pri Piešťanoch 417, 922 08 Veselé
SLOV - MART, s.r.o., Kátlovce 342, Trnava
Emart s.r.o., Trakovice 1, Hlohovec
Poľnohospodárske družstvo Žlkovce-Ratkovce, Ratkovce, 920 42 Ratkovce
Mária Bokorová, Žlkovce 213, Hlohovec
Milan Bokor, Žlkovce 213, Hlohovec
Rastislav Stanko, Žlkovce 120, Hlohovec
Ing. Marcela Stanková, Žlkovce 119, Hlohovec
Michal Šedo, Pečeňady 43, Piešťany
Ing. Martin Daniška, Žlkovce 111, Hlohovec
Chceme zdravú krajinu, Bratislava-Staré Mesto, 811 05 Bratislava-Staré Mesto

OKRESNÝ ÚRAD TRNAVA
Pozemkový a lesný odbor
Kollárova č. 8
917 01 Trnava

Okresný úrad Trnava -26-	
15. 10. 2024	
Číslo zápisu 017761/2024	Číslo spisu OU-TT-PLO-2024/038942
Prílohy	Vybavuje

Váš list číslo/zo dňa
OU-TT-PLO-2024/038942-002

Naše číslo
č. s. 2684/2024-0105
č. z. 5051/2024

Vybavuje/linka
RNDr. E. Fulajtár PhD. 02/48206971
Mgr. J. Koreň 02/48206908

Miesto, dátum odoslania
Bratislava
10.10.2024

Vec: ODBORNÉ STANOVISKO PÔDNEJ SLUŽBY O VYKONANÍ KONTROLY DODRŽIAVANIA PROTIERÓZNYCH OPATRENÍ V KAT. ÚZEMÍ ŽLKOVCE

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum - Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy v Bratislave, Odbor pôdna služba obdržal žiadosť od Pozemkového a lesného odboru v Trnave, v ktorej nás žiada o súčinnosť podľa ustanovenia § 5 ods. 3 Zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ochrane poľnohospodárskej pôdy“).

Dôvodom žiadosti je podľa obce Žlkovce nedodržiavanie navrhnutých protieróznych opatrení na pozemkoch v lokalitách k. ú. Žlkovce – Križovatka ciest II/504 a III/1311 a Svahovité pozemky v juhovýchodnej časti obce Žlkovce nad rodinnými domami a záhradami. Všetky pozemky okrem jediného sú v katastri nehnuteľnosti evidované ako orná pôda.

V zmysle § 4, ods. 2 zákona o ochrane poľnohospodárskej pôdy, ak Pôdna služba (VÚPOP) zistí hrozbu poškodenia alebo poškodenie, či degradáciu poľnohospodárskej pôdy, orgán ochrany poľnohospodárskej pôdy (§ 23) na jej návrh uloží vlastníčkovi alebo užívateľovi vykonať opatrenia na ochranu pred jej poškodením a degradáciou alebo opatrenia na odstránenie nežiaduceho stavu.

Na základe spomenutého je vlastník alebo užívateľ poľnohospodárskej pôdy povinný vykonávať trvalú a účinnú protieróznú ochranu poľnohospodárskej pôdy používaním ochranných agrotechnických opatrení, ktoré sú navrhnuté v závislosti od stupňa eróznej ohrozenosti poľnohospodárskej pôdy.

Charakteristika územia a erózných pomerov

Záujmové územie sa nachádza severozápadne od mesta Leopoldov (Obr. 1), v katastroch obcí Žlkovce a Ratkovce (Obr. 2). Reliéf katastrálne územie rozdeľuje na pahorkatinnú a rovinatú časť, ktoré orograficky patria do Trnavskej pahorkatiny a nivy Váhu (Dolnovážska niva). Západnú až severozápadnú časť katastra zaberá široký plochý chrbát typický pre pahorkatinné až plošinové územie Trnavskej pahorkatiny, ktorý je rozčlenený niekoľkými plytkými úvalinami. Okraj Trnavskej pahorkatiny a Dolnovážskej nivy tvorí strmý čelný svah, ktorý je založený na rozhraní tektonicky menej poklesnutého územia Trnavskej pahorkatiny a viac poklesnutej roviny Dolnovážskej nivy. Tu lokalizujeme najstrmšie svahy, zväčša 7-12° a ojedinele až do 25°. Svahy periglaciálnych úvalín

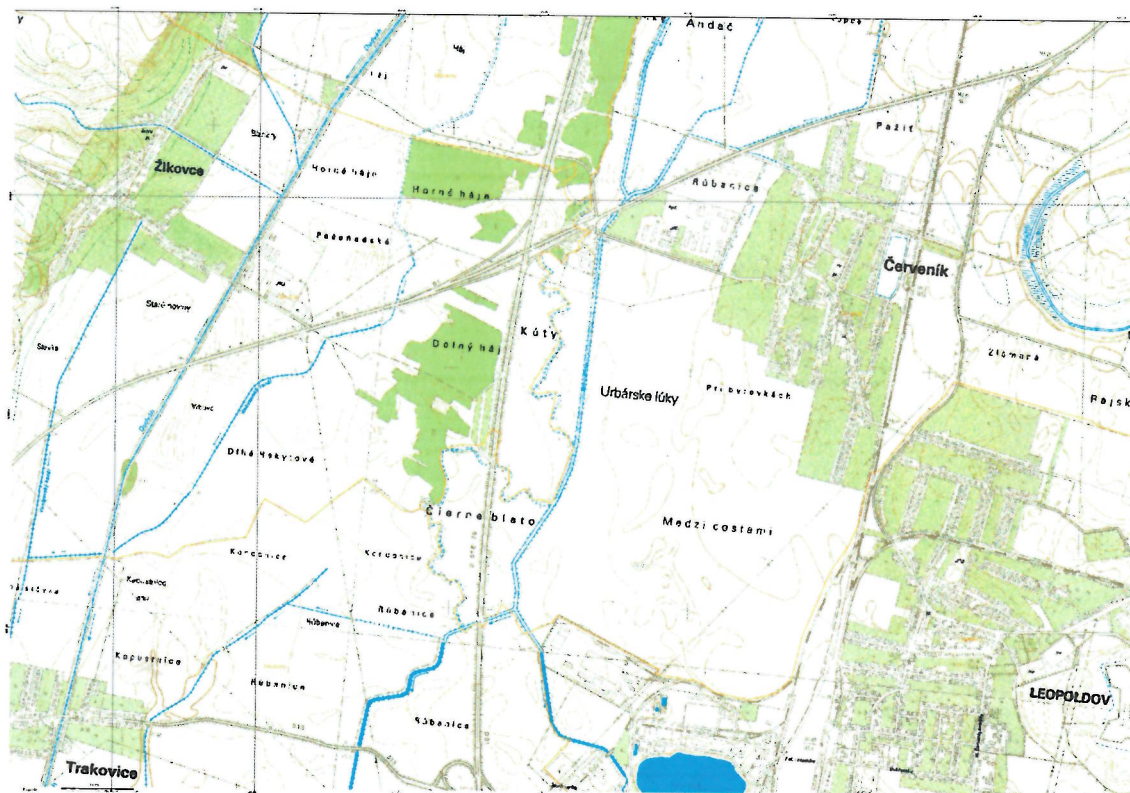
dosahujú 3-7° a Dolnovážska niva je úplne rovinatá (sklony podľa Pôdneho portálu VÚPOP). Celkovo však v území prevládajú veľmi mierne svahy 0-3° (Obr. 3).

Geologický podklad (Obr. 4) tvoria prevažne pokrovy spraší (stredný až mladší pleistocén) na štrkových terasách Váhu (stredný pleistocén). V periglaciálnych úvalinách, ktoré rozčleňujú ploché chrbty dominujú prevažne ronové hliny a recentné akumulácie pôdneho materiálu z erodovaných svahov (mladší pleistocén a holocén).

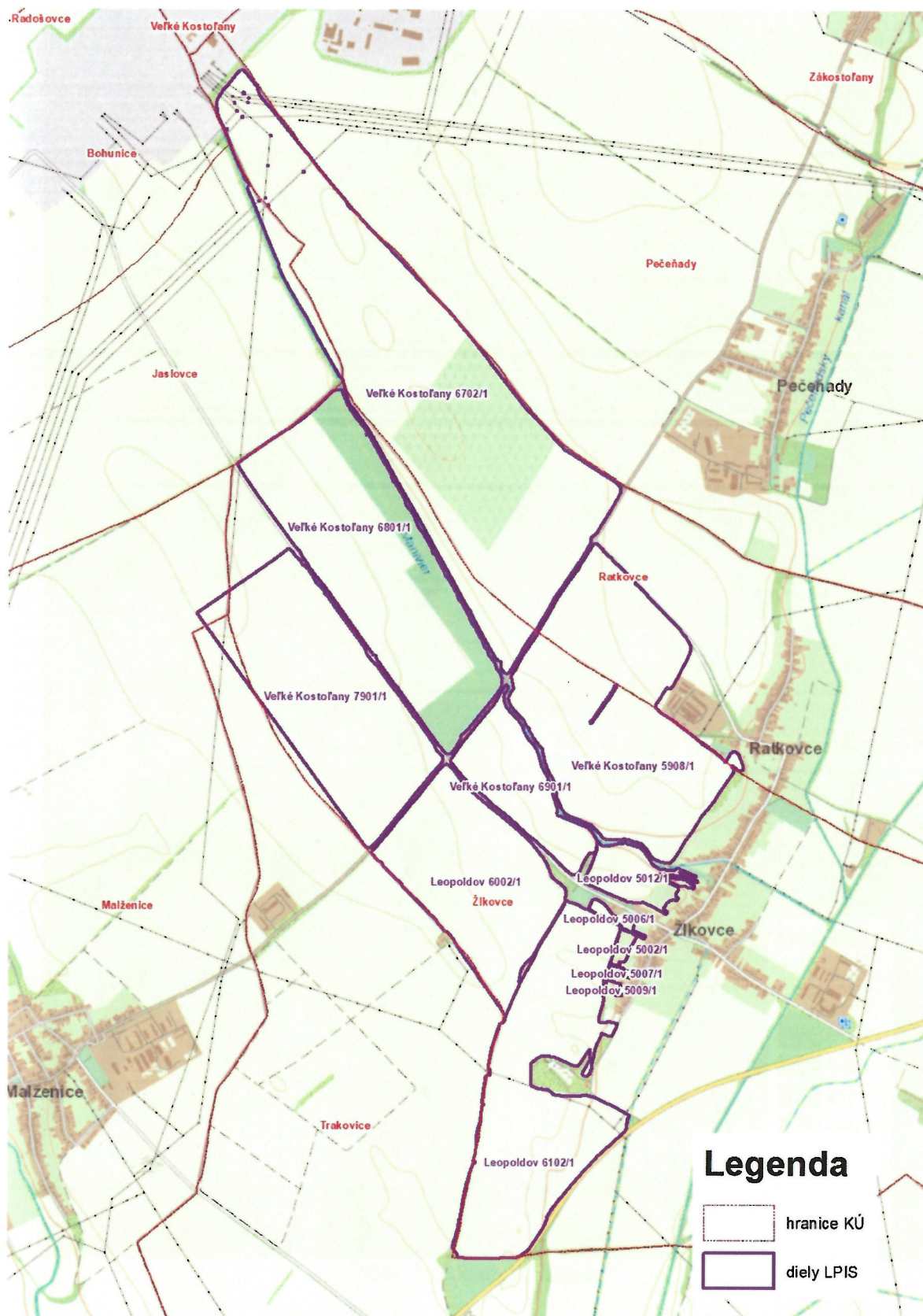
Podľa agroklmatickej klasifikácie (Džatko a kol., 1989) celé územie patrí do veľmi teplého veľmi suchého nížinného klimatického okrsku (suma teplôt viac ako 10°C je väčšia ako 3000, obdobie s teplotou vzduchu väčšou ako 5°C je dlhšie ako 242 dní, rozdiel potenciálneho výparu a zrážok v najteplejšom štvrtroku je väčší ako 200 mm, priemerná teplota najchladnejšieho mesiaca je -1 až -2, a priemerná teplota vzduchu vegetačného obdobia je 16-17°C).

V katastrálnom území Žilkovce je mapovaných viacej typov pôd. Najväčšiu výmeru z nich zaberajú černoze karbonátové, stredne ťažké na spraši. V najzápadnejšej časti sú na plochých vrcholových častiach pahorkatiny mapované černoze hnedozemné, stredne ťažké na spraši. Strmšie svahy sú erodované, pričom sa na nich striedajú zvyšky areálov černoze karbonátových, stredne ťažkých na spraši a regozemí karbonátových stredne ťažkých na spraši. V periglaciálnych úvalinách sú akumulácie pôdneho materiálu erodovaného zo svahu, ktoré nadobúdajú charakter koluziem (Pôdny portál VÚPOP).

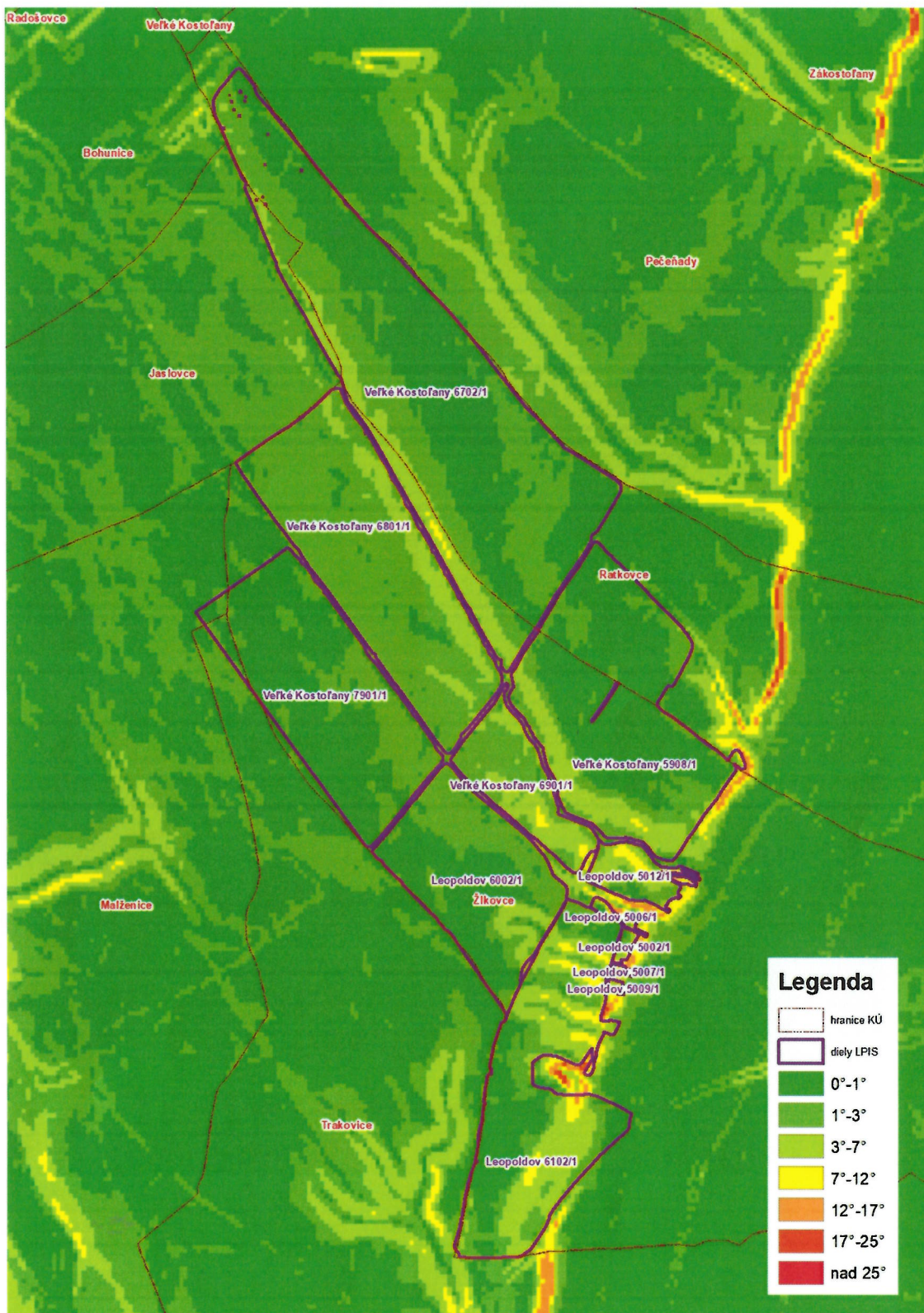
Pôdny kryt je výrazne postihnutý eróznymi procesmi okrem najvýchodnejšej časti katastrov obcí, ktoré zasahujú do nivy Váhu (holocén) a preto túto rovinatú časť územia vodná erózia nepostihuje (Základná geologická mapa 1:50000, GÚDŠ). Bežne sa vyskytuje výrazná ryhová erózia (Obr. 5), nánosy bahna v depresiách, dochádza k zapchávaniu priepustu (Obr. 6) a k zaplavovaniu cesty (Obr. 7).

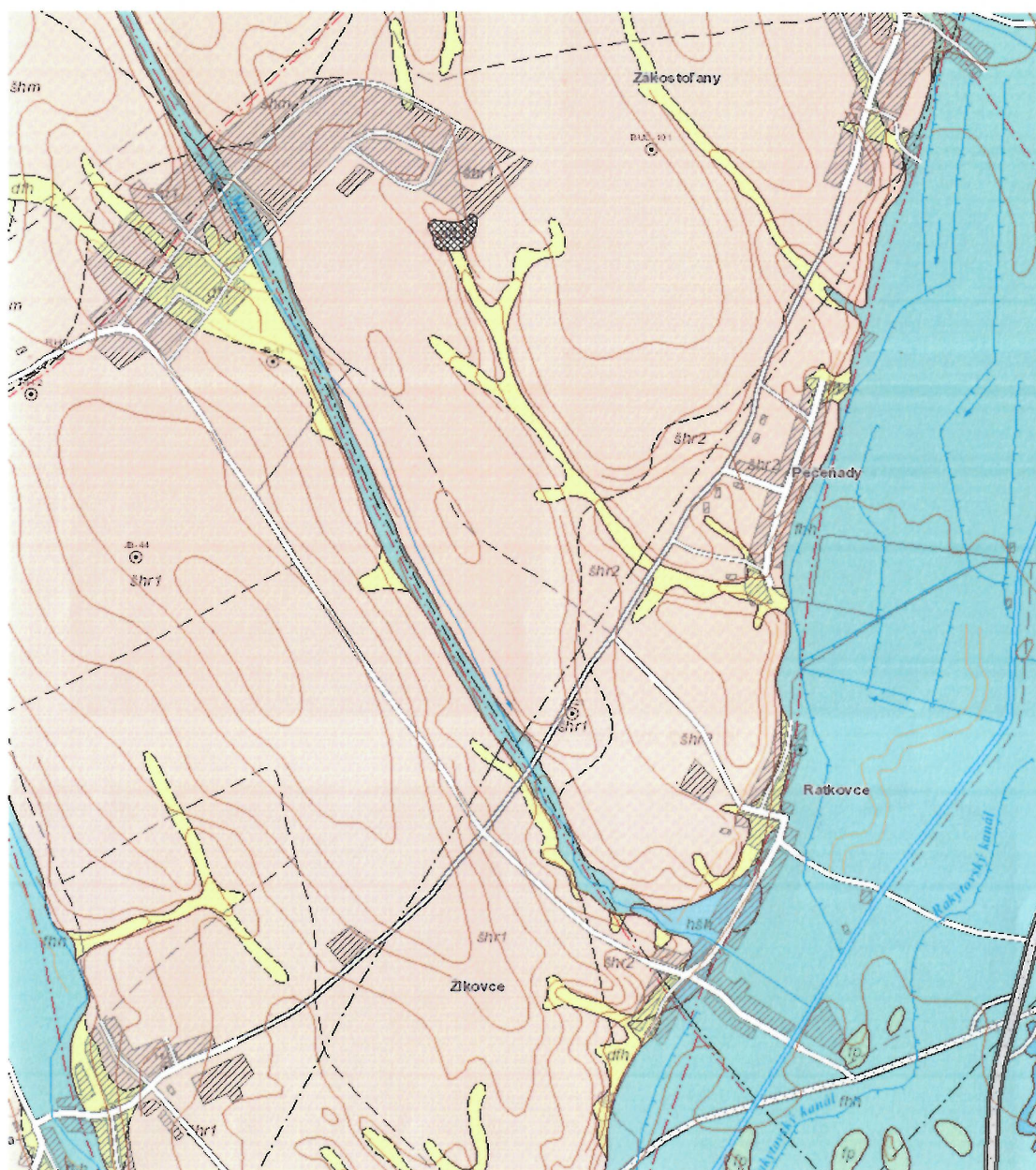
Obr.1. Topografická mapa záujmového územia.

Obr. 2. Katastrálne hranice a pôdne bloky LPIS

Obr. 3. Sklonitosť územia

Obr. 4. Geologická stavba záujmového územia

Obr 5. Ryhová erózia

Obr. 6. Zapchatý priepust pod cestou

Obr. 7. Zaplavená cesta

Navrhnuté opatrenia erózneho ohrozenia a terénna obhliadka

Dňa 23.3.2021 bolo vypracované odborné stanovisko Pôdnej služby (PS) k erózii poľnohospodárskej pôdy v k. ú. Žlkovce. Bolo identifikovaných nasledovných 12 dielov pôdnych blokov LPIS, ktoré sa podieľajú na vodnej erózii:

Diel pôdneho bloku LPIS	Výmera (ha)	Kultúra
Leopoldov 5002/1	1,12	orná pôda
Leopoldov 5006/1	1,02	orná pôda
Leopoldov 5007/1	0,33	trvalý trávny porast
Leopoldov 5009/1	0,43	orná pôda
Leopoldov 5012/1	9,16	orná pôda
Leopoldov 6002/1	51,12	orná pôda
Leopoldov 6102/1	72,45	orná pôda
Veľké Kostoľany 5908/1	87,29	orná pôda
Veľké Kostoľany 6702/1	161,84	orná pôda
Veľké Kostoľany 6801/1	83,97	orná pôda
Veľké Kostoľany 6901/1	22,29	orná pôda
Veľké Kostoľany 7901/1	70,76	orná pôda

7

Pre uvedené diely pôdných blokov boli navrhnuté príslušné protierózne opatrenia, ktorých dodržiavanie sa overovalo priamo v teréne. Terénna obhliadka sa uskutočnila dňa 25.7.2024 za prítomnosti zástupcov obce, Pozemkového a lesného odboru a PD Žlkovce-Ratkovce na lokalitách, ktoré obec Žlkovce uviedla vo svojej žiadosti číslo OcÚŽI-2024/066 zo dňa 14.06.2024 ako problematické.

1. Lokalita - Križovatka ciest II/504 a III/1311

Ide o križovatku za obcou Žlkovce, ktorú križuje cesta III/1311 vedúca smerom do jadrovej elektrárne Jaslovské Bohunice. Na južnej strane uvedenej križovatky sa nachádza diel pôdneho bloku Leopoldov 6002/1. Poľnohospodárska plocha uvedeného dielu má mierny sklon do 3° v smere k ceste III/1311, čo v kombinácii s veľkosťou uvedeného bloku a využívaním závlah spôsobuje eróznny zmyv a hromadenie vody a erodovaného materiálu v jeho najnižšej časti pozdĺž cesty III/1311.

Opatrenia navrhnuté v stanovisku PS z roku 2021:

Pre obmedzenie eróznnych procesov navrhujeme diel Leopoldov 6002/1 rozčleniť na menšie časti. Ako vhodné sa javí odčleniť plochy s miernym svahom, ktorý smeruje k príľahlej ceste a križovatke a pri pestovaní plodín s nízkou protieróznou ochranou využívať ochrannú agrotechniku. Na plochách v okolí ciest II/504 a III/1311 navrhujeme vytvorenie zasakovacích pásov v minimálnej šírke 12 m, ktoré by mali zabezpečiť obmedzenie zmyvu erodovaného materiálu na cestu.

Terénna obhliadka:

Na svahoch dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 boli v čase terénnej obhliadky pestované sadenice ovocných drevín konvenčným spôsobom (konvenčná orba, plečkovanie a udržiavanie medziriadkových priestorov bez rastlinného krytu alebo vrstvy rastlinných zvyškov). Hoci majú svahy malý sklon, ich dĺžka je veľká, takže dochádza k výraznému odtoku a opakujúcim sa prípadom ryhovej erózie. Veľká príspevková plocha dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 spôsobuje akumuláciu zrážok v jej podsvahovej časti, kde sa nachádza plytká depresia zvažujúca sa k ceste. V tejto depresii bol vytvorený zasakovací pás v minimálnej šírke, ktorý sa tiahne pozdĺž cesty III/1311.

Podľa vyjadrenia pána M. Danišku, ako aj na základe fotodokumentácie urobenej p. Daniškom počas eróznnych udalostí v roku 2024 predchádzajúcich obhliadke vykonanej Pôdnou službou bolo zistené, že sa na svahoch zbiehajúcich sa do tejto preliačiny vyskytla výrazná ryhová erózia a došlo k zaplaveniu cesty III/1311 vodou a kalom, ktoré majú schopnosť za určitých podmienok pretiecť za hranice dielu pôdneho bloku. Hoci sa za hranicou dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 nachádzala nespevnená odvodňovacia priekopa slúžiaca na zasakovanie príp. odvádzanie povrchovej vody z cestnej komunikácie, nestačila na množstvo zrážkovej vody sústreďujúcej sa v preliačine a pretekajúcej do nej (Obr. 8). Došlo aj k zapchatiu priepustu pod cestou do Jaslovských Bohuníc, čo tiež prispelo zaplaveniu uvedenej cesty.

Počas terénnej obhliadky sa okrem pozorovaných eróznnych procesov na predmetnom území zistilo aj nedodržiavanie dvoch protieróznnych opatrení navrhnutých v roku 2021:

1. pôdny blok Leopoldov 6002/1 nebol rozdelený na menšie pozemky
2. boli na ňom pestované sadenice ovocných stromov, konvenčných spôsobom bez uplatnenia protieróznej agrotechniky

Sadenice ovocných stromov si vyžadujú značný rozstup medzi riadkami, takže z hľadiska erózie pôsobia ako širokoriadková plodina s nízkou protieróznou účinnosťou.

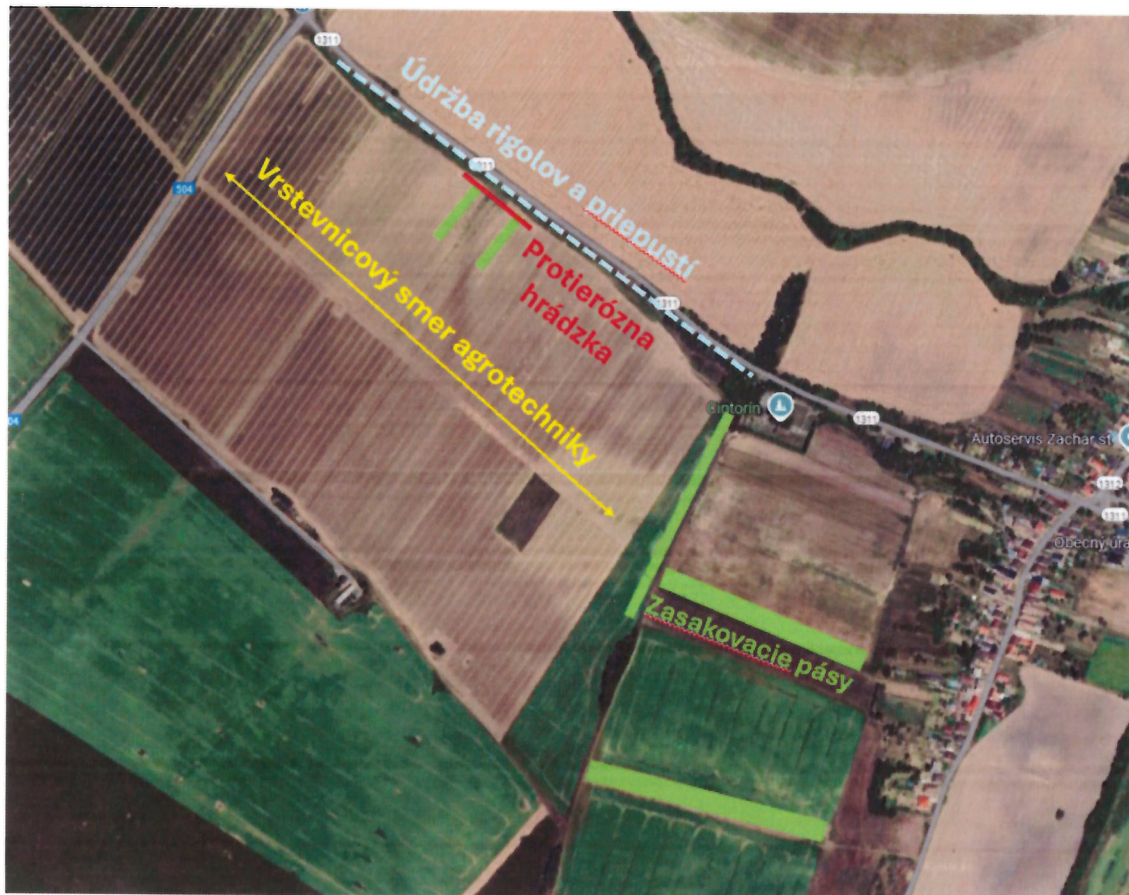

Obr. 8. Zaplavovaná depresia ohrozujúca cestu

Navrhnuté riešenie

Na základe obhliadky navrhujeme nasledujúce opatrenia:

- 1) Vzhľadom na súčasné využitie dielu pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 na pestovanie sadeníc ovocných stromov, ktoré sa vykonáva konvenčnou orbou po spádnici by rozdelenie pozemku nemalo žiadnu účinnosť. Rozdelenie pozemku pozdĺžnym smerom nie je vhodné, lebo v tomto smere je pozemok už v súčasnosti dosť úzky a jeho pozdĺžna os je rovnobežná s chrbátom pahorka zaberajúcim strednú časť pozemku. Rozdelenie priečnym smerom by nemalo účinnosť preto, že riadky plodiny sú orientované priečnym smerom. Navrhujeme preto uskutočniť zmenu smeru agrotechniky a zriadiť dva dodatočné zasakovacie pásy, ale až v ďalšom pestovateľskom cykle (Obr. 9). Sadenice ovocných stromov sú viacročnou plodinou, takže súčasný pestovateľský cyklus treba nechať dobehnúť do konca. Smer agrotechniky treba zmeniť na vrstevnicový. Priečne rozdelenie pozemku nie je potrebné. Stačí vytvoriť dva 12 m široké zatrávnené zasakovacie pásy, ktoré musia mať takú polohu, aby rozdelili svahy zbiehajúce sa do preliačiny tak, aby prestalo dochádzať k sústreďovaniu odtokovej vody a kalu v preliačine pri ceste. Pritom zasakovacie pásy nemusia prechádzať celým pozemkom, stačí keď budú zasahovať do takej vzdialenosti, do akej siahajú svahy preliačiny. Takéto zatrávnené pásy pokiaľ budú udržiavané kosbou tak, aby nezarastali vysokou burinou a náletovými drevinami, nemali by prekážať súvislému vykonávaniu agrotechnických úkonov na celom pozemku.

Obr. 9. Návrh protieróznych opatrení

- 2) Vzhľadom na to, že odtok vôd z pozemku a nánosy kalu ohrozujú cestu a narúšajú plynulosť a bezpečnosť premávky, je potrebné poistiť protieróznu ochranu aj technickými opatreniami. Popri hranici preliačiny treba navrieť jednoduchú protieróznu hrádzku (cca 1 m vysokú a pri základni 1,5 m širokú), ktorá po samovoľnom zatrávnení, prípadne osiatí trávou alebo osadením krovínami bude zabezpečovať, že voda a kal sa nedostanú na cestu v prípade, ak agrotechnické opatrenia na pozemku nebudú pri extrémnych privalových dažďoch dostatočne účinné (Obr. 9).
- 3) Posledným opatrením by mala byť starostlivosť o ochranu cesty pred povrchovým odtokom. Jedná sa o vyčistenie a pravidelnú údržbu priekopy popri ceste, ako aj priepustu pod cestou, ktorý má slúžiť na odvádzanie odtokových vôd. Priekopa je zarastená vysokým trávny a burinovým porastom, čo v súčasnosti spomaľuje až znemožňuje odtok vôd (Obr. 10) a dochádza aj k zanášaniu a upchávaniu priepustu pod cestou, ktorý má bohužiaľ veľmi malý priemer (Obr. 11). Takéto opatrenia patria k nevyhnutnej údržbe ciest a nemožno ich ignorovať, pretože úplné odstránenie povrchového odtoku jednoducho nie je možné. Aj v prípade optimálnej agrotechniky existuje vysoká pravdepodobnosť občasných privalových dažďov extrémnej intenzity, ktoré môžu spôsobiť značný povrchový odtok.

Obr. 10. Zarastené rigoly

Obr. 11. Priepust s nedostatočným priemerom

2. Lokalita Svahovité plochy nad intravilánom obce Žlkovce

Plochy dielov pôdnych blokov Leopoldov 6002/1 a 6102/1 majú zvlnený terén s časťami so svahovitosťou 3°-7° a 7°-12°. Plochy so svahovitosťou 7°-12° boli modelom eróznej ohrozenosti identifikované ako výrazne ohrozené vodnou eróziou. Zrážková voda a erodovaný materiál z týchto svahov odteká smerom k záhradám a rodinným domom a taktiež k cestnej komunikácii.

Tieto pozemky sa nachádzajú na hrane Trnavskej sprásovej tabule a nivy Váhu, a preto majú najstrmšie sklony v širokom okolí. Tiež sú rozčlenené dvomi periglaciálnymi úvalinami bez vodných tokov, ktoré vytvárajú líniové depresie smerujúce k záhradám rodinných domov. Jedna z nich zasahuje z pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 až na pôdny blok Leopoldov 6102/1. V týchto depresiách dochádza k sústreďovaniu odtokových vôd a eróznym splachov z okolitých svahov a predstavujú hlavný geomorfologický faktor rizika erózie a transportu vody a kalu do intravilánu Žlkoviec, kde v minulosti dochádzalo k zanášaniu záhrad a cesty a s tým súvisiacich škôd na majetku

občanov a obce.

Opatrenia navrhnuté v stanovisku PS z roku 2021:

Vzhľadom na veľký sklon svahov na časti dielu Leopoldov 6102/1 navrhujeme túto časť vymedziť a vylúčiť na nej pestovanie širokoriadkových plodín, teda plodín s nízkou protieróznou účinnosťou. Podobne na príľahlej svahovitej časti dielu Leopoldov 6002/1 v tvare lievika navrhujeme vylúčiť pestovanie širokoriadkových plodín. V dvoch líniových depresiách, ktoré smerujú k záhradám rodinných domov navrhujeme vytvoriť zasakovací pás, ktorý vytvorí podmienky pre lepšie vsakovanie zrážkovej vody. Zasakovací pás by mal byť tvorený líniou 2x12m okolo spádnice a rozširovať sa smerom k ústiu do obce. Zmena hospodárenia s vylúčením širokoriadkových plodín na príľahlých svahoch taktiež prispieva k stabilizácii zasakovacieho pásu. Rovnako navrhujeme vytvoriť zasakovací pás na poľnej ceste oddeľujúcej diely Leopoldov 6002/1 a Leopoldov 6102/1, ktorý bude slúžiť ako bariéra proti stekaniu zrážkovej vody a erodovaného materiálu do nižších častí.

Obmedzenie pestovania širokoriadkových plodín s výnimkou pri využívaní ochranej agrotechniky navrhujem na svahovitej časti dielu Leopoldov 6102/1 a to z dôvodu minimalizovania erózných procesov, ktoré spôsobovali vyplavenie erodovaného materiálu a vody na príľahlú komunikáciu pod svahom.

Terénna obhliadka:

V čase terénnej obhliadky sa na plochých chrbtoch pôdneho bloku Leopoldov 6102/1 - v časti obce Žlkovce nad rodinnými domami a záhradami nachádzalo strnisko po zbere hustosiatej obilniny alebo sa na nich pestovala repa s využitím bezorbovej technológie strip-till (Obr. 12).

Obr. 12. Porast repy pestovanej bezorbovým spôsobom

Na svahoch dielu Leopoldov 6002/1, ktoré sa zbiehajú do líniovej preliačiny (periglaciálnej úvaliny) a vytvárajú tak tvar lievika, boli v čase obhliadky vysadené ovocné dreviny a časť plochy bola bez vegetácie. V spodnej pomerne rovinatej časti pod nimi, kde sa v čase dažďa akumuluje voda z týchto svahov, bol zasiat cca 50-100 m široký pás repy, ktorá sa pestovala bezorbovou technológiou (Obr. 13.). Pokračovaniu odtoku zrážkovej vody a erodovaného materiálu do intravilánu má podľa vyššie navrhnutých opatrení zabrániť vytvorenie zasakovacieho pásu. V súčasnosti je zasakovací pás tvorený prerušovaným, nepokoseným porastom s líniovou výsadbou stromov a lemujúce zatravnenu cestu medzi dielmi Leopoldov 6002/1 a 6102/1.

Nahromadená zrážková voda zo svahov tvoriacich lieviek odtekala pred zavedením opatrení navrhnutých v roku 2021 na nižšie položený pôdny blok Leopoldov 6102/1, sústreďovala sa do líniovej depresie ústiacej priamo do intravilánu obce a zalievala záhrady a cestu v intraviláne.

V súčasnosti je strmší svah líniovej depresie ponechaný úhorom (Obr. 14). Je nepokosený, rastlinný kryt tu plní podľa navrhnutého opatrenia funkciu zasakovacieho pásu. Pozostáva z tráv a rastlinných druhov ako pichliač, bodliak, štiav, turanec a ďalšie. Dno depresie a jej menej sklonitý svah tvorí strnisko po zbere hustosiatej obilniny.

Obr. 13. Horná časť periglaciálnej úvaliny s porastom bezorbovej repy namiesto zasakovacieho trávnatého pásu

Obr. 14. Úhor na svahu periglaciálnej úvaliny nezasahuje na dno úvaliny

Zo svahu na pôdnom bloku Leopoldov 6102/1 vyúsťuje ešte jedna líniová depresia na miestnu komunikáciu v blízkosti intravilánu obce. Jej dno v čase obhliadky tvorilo strnisko po zbere hustosiatej obilniny, ktoré z časti vybiehalo aj na jeden z príľahlých svahov. Na plochých chrbtoch medzi periglaciálnymi úvalinami (tvoriacimi líniové depresie) sa pestovala repa s využitím bezorbovej technológie. Priamo nad cestou, v priestore kde nie sú záhrady, je ponechaný súvislý pás úhoru orientovaný priečne cez líniovú depresiu (Obr. 15). Jeho rastlinný kryt tvoria trávy, poľné buriny ako pichliač, bodliak, štiav, turanec a tiež iné druhy rastlín, ktoré tu plnia funkciu zasakovacieho pásu. V úhore sme však pri obhliadke pozorovali vyjazdené koľaje po poľnohospodárskych mechanizmoch.

Obr. 15. Zasakovací pás nad intravilánom

Obhliadka nezistila výraznejšie erózne procesy na týchto pozemkoch. Porast bezorbovej repy tvoriaci pás pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 celkom dobre bráni rozvíjaniu sústredeného odtoku a prieniku vôd do líniových depresí a ďalej do intravilánu. Podľa vyjadrení pána Danišku v spodnej časti pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 však dochádza k odtoku a erózii a na dne depresie je porast repy na jar zamokrený a usadzujú sa tam nánosy (Obr. 16). Avšak počas obhliadky neboli pozorované žiadne stopy odtoku a erózných foriem na svahoch popri intravilánu obce. Na svahoch periglaciálnych úvalín boli v strnisku po hustosiatej obilnine zistené ojedinelé prejavy počiatocného štádia ryhovej erózie, avšak boli to lokálne prejavy neohrozujúce intravilán obce.

Napriek tomu, že sa v súčasnosti nezistila výraznejšia erózia ani škody spôsobené odtokom, eróziou a nánosmi kalov, je treba konštatovať, že nie všetky protierózne opatrenia boli dodržané:

1. Zasakovacie pásy majú byť tvorené vždy len trávnyimi či ďatelinotrávnyimi porastmi alebo lucernou a je vhodné udržiavať ich kosením, aby sa nestali semenišťom vysokovzrastlých burín ako je bodliak, pichliač roľný, atď.
2. Pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1 mal byť zasakovací pás, ktorý tam chýba. Argumentom užívateľa pôdy bolo, že pás repy pestovanej bezorbovým spôsobom plní funkciu zasakovacieho pásu. To je čiastočne pravda, takýto porast môže plniť túto funkciu pokiaľ zrážky neprekonajú určitú intenzitu a úhrn, ale pri extrémnych zrážkových udalostiach je takýto porast nedostatočný.

3. Dná obidvoch periglaciálnych úvalín majú byť osiate zatrávneným zasakovacím pasom (24 m širokým), avšak nie sú takto ošetrené. Namiesto zasakovacieho pásu na dnách depresí je tu úhor ponechaný na jednom svahu, avšak dno úvaliny a opačný breh sú osiate hustosiatou obilninou. To však nie je vhodné riešenie.

Obr. 16. Zamokrený porast repy v hornej časti periglaciálnej úvaliny

Navrhnuté riešenie

Treba trvať na vytvorení protieróznych opatrení v plnom rozsahu tak, ako boli navrhnuté, čiže na zriadení zatrávnených zasakovacích pásov pozdĺž spodného okraja pôdneho bloku Leopoldov 6002/1, ako aj na dnách oboch úvalín (Obr. 9). Na svahoch úvalín je možné pestovanie hustosiatych plodín (obylnín a repky) a nie je potrebné nechávať na nich úhory.

S pozdravom,

Ing. Pavol Bezák
riaditeľ

NÁRODNÉ POĽNOHOSPODÁRSKE
A POTRAVINÁRSKE CENTRUM
Výskumný ústav pôdoznanectva
a ochrany pôdy
Trenčianska 55, 821 09 Bratislava

-5-

15

Doložka o autorizácii

Tento listinný rovnopis elektronického úradného dokumentu bol vyhotovený podľa vyhlášky č. 85/2018 Z. z. Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu z 12. marca 2018, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vyhotovenia a náležitostiach listinného rovnopisu elektronického úradného dokumentu.

Údaje elektronického úradného dokumentu

Názov: [Odborné stanovisko pôdnej služby o vykonaní kontroly dodržiavania protieróznych opatrení v k.ú. Žlkovce , - uloženie opatrení ,]
Identifikátor: OU-TT-PLO-2024/038942-0203328/2024

Autorizácia elektronického úradného dokumentu

Dokument autorizoval: Pavol Trokan
Oprávnenie: 1109 , podľa (§ 9 ods. 2 písm. a) zákona č. 272/2016 Z. z.
Zastúpená osoba: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
SK IČO 00151866
Spôsob autorizácie: kvalifikovaný elektronický podpis vyhotovený s použitím mandátneho certifikátu s pripojenou kvalifikovanou elektronickou časovou pečiatkou
Deklarovaný dátum a čas autorizácie: 21.11.2024 10:47:29 časové pásmo +01:00
Dátum a čas vystavenia kvalifikovanej časovej pečiatky: 21.11.2024 10:47:38 časové pásmo +01:00
Označenie listov, na ktoré sa autorizácia vzťahuje:
OU-TT-PLO-2024/038942-0203328/2024

Ostatné prílohy

Označenie listov príloh, ktoré nie sú platne autorizované alebo nie sú autorizované vôbec:
OU-TT-PLO-2024/038942-0203328/2024-P001

Informácia o vyhotovení doložky o autorizácii

Doložku vyhotovil: Ing. Daniela Behúlová
Funkcia alebo pracovné zaradenie: hlavný radca
Označenie orgánu verejnej moci: Okresný úrad Trnava
IČO: 00151866
Dátum vytvorenia doložky: 21.11.2024
Podpis a pečiatka: